

Тема: *Розвиток зв'язного мовлення. Тематичні виписки, тези, конспект прочитаної науково-популярної статті.*

Мета: удосконалювати вміння учнів фіксувати висловлювання науково-популярного стилю; розвивати культуру мовлення, збагачувати словниковий запас, розширювати кругозір, виховувати цілеспрямованість, самокритичність, оптимізм.

Обладнання: підручник, дидактичний матеріал.

Тип уроку: розвиток комунікативних умінь

Хід уроку

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Перевірка домашнього завдання.

Бесіда.

— Які є форми запису прочитаного?

— Чим відрізняються тематичні виписки від тез, тези — від конспекту?

II. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Інтерактивна гра «Чарівний клубок».

— Коли і для чого в повсякденному житті нам буде потрібне вміння складати тематичні виписки, тези та конспекти?

IV. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Робота з підручником.

(Учитель може запропонувати учням прочитати теоретичний матеріал підручника.)

Розповідь учителя.

Тематичні виписки — особлива форма запису прочитаного. Це дослівно чи документально точний запис певного тексту, відомості які мають важливе значення для читача.

ПАМ'ЯТКА «ЯК ПРАЦЮВАТИ НАД ВИПИСКАМИ»

1. Виписка робиться на окремому аркуші. Вона повинна охоплювати одну тему, питання чи проблему. Скорочення у тематичній виписці не допускаються.

2. Є різні варіанти оформлення виписок. Пропонуємо два з них.

1) З тексту вибирається потрібний матеріал і виписується на картку в такій послідовності: цитата, прізвище, ініціали автора, назва твору, видавництво, рік і місто видання, розділ книги чи том, сторінка.

Зразок

«Найголовніша ознака лератрної мови — це її унормоаність, встиві їй норми. Мовною нормою виступає будь-яке мовне явище — звук, сполучення звуків, морфема, значення слова чи фразеологізму форма слова, словосполучння і речння,— що сприймається як зразок Мовні норми є обов'язковими для всіх її носіїв».

Пентилюк М. І. Культура мови і стилстика: Пробний пдр для гмназй гманіт прфілю.— К.: і Вежа 1994— С 1

2) На окремому аркуші зліва, на неширокому полі, вказується тема виписки. Справа записується потрібний матеріал у вигляді цитати.

Зразок

Велика школа розумо- Д. І. Менделєєв про своє відкриття: «..
.Мимоолі народила думка
вої праці. Періодичний про те що між масою і хімічними властивостями
повинен бути
закон Д. І. Менделєєва, зв'язок. А через те що маса речовини, хоча і не
абсолютна, а лише
Періодична таблиця хі- і відносна, обов'язково виражається у вигляді ваги
атомів, то потрібно
мічних елементів Істрія і шукати функціональну відповідність між
ндивідуальними властивос-
відкриття і тями елементів і їх атомною вагою. Шукати ж щось,
хоча б гриби; чи

усь зежність неможливо інакше ніж дивлячись і пробуючи...»

Зворотній бік виписки фіксує її джерело: У кн.: Перянов Н. В.,
Трифонов Д. Н. Великий зн.— М., 1— 1-1

3. На відміну від плану, тез, виписки можна робити під час першого читання тексту.

Тези — це стисло сформульовані основні положення тексту, що вбирають суть висловленого автором. Види тез:

- 1) Цитатні — відбір авторських тез із тексту.
- 2) Вільні — основні положення тексту формулюються своїми словами.
- 3) Змішані — цитати й вільний виклад авторської думки чергуються.

Тези можуть бути простими і складними.

Проста теза подає головну думку частини тексту у вигляді ствердження чи заперечення будь-чого.

Складна теза, окрім ствердження якоїсь думки, містить ще і її доведення.

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД СКЛАДАННЯМ ТЕЗ

1. Прочитати весь текст, якщо він невеликий, або розділ, якщо твір великий за обсягом.

2. Продумати зміст тексту, знайти і прослідкувати основні положення, висунуті автором.

3. Викласти основні авторські думки у вигляді послідовних пунктів.

ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ТЕЗ

1. Формулювання думок чітко й коротко, але самобутність форми повинна зберігатися, незважаючи на деяку уривчастість викладу.

2. Кожне положення містить у собі лише одну думку.

3. Можна складати тези за абзацами. Іноді одна теза може об'єднувати декілька абзаців.

4. Записуючи тези, нумеруємо кожна з них, пропускаємо рядок між ними, в кожній бажано виділити головне слово чи позначити логічний наголос.

5. Якщо твір великий, то в кінці кожної тези вказуємо номер сторінки тексту. Якщо текст невеликий за обсягом, то в кінці тез необхідно вказати джерело викладу.

Конспект — це універсальна форма запису почутого й прочитаного, в якій знаходять місце план, тези, виписки, цитати, самостійні спостереження та

зауваження.

Для написання якісного конспекту слід провести неабияку попередню роботу, а саме: виділити головне, встановити зв'язок між окремими положеннями, визначити матеріал для цитування.

Види конспектів		
Текстуальні	Вільні	Мішані
находження в праці тексуальної доповіді на поставлене запитання	Висловлення думки своїми словами	Вільний виклад змісту поднується із цитуванням

Працюючи над конспектом, доцільно використовувати систему позначок.

1. Підкреслення окремих фраз у тексті:
— пряма лінія — виділення важливої думки;
----- хвиляста лінія — сумнівна думка;
— вертикальна лінія на полях — особливо важлива думка.
2. Виділення на полях:
? — викликає запитання;
?? — сумнівно;
!!! — звернути увагу;
> — більше; < — менше;
V — вставка, доповнення тощо.

Опрацювання пам'ятки.

ПАМ'ЯТКА «ЯК СКЛАДАТИ ПЛАН, ТЕЗИ ТА КОНСПЕКТ»

1. Прочитати текст, визначити його тему та головну думку.
2. Поділити текст на логічно-сміслові частини.
3. Дібрати заголовок до кожної частини (вийде план).
4. Стисло записати тему кожної частини своїми словами чи цитати — тези).
5. Доповнивши тези конкретним матеріалом, фактами, цитатами, отримаємо конспект.
6. Складаючи план, тези, конспект, обов'язково записати автора, повну назву роботи, рік, видавництво, назву часопису, в якому її надруковано.
7. Виділяти в тексті розділи, параграфи, пункти.
8. Після кожної частини слід робити інтервал для нових нотаток.
9. Можна використовувати кольорові чорнила.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

індивідуальна робота за варіантами.

Прочитайте статтю та зробіть(Додаток).

I варіант Тематичні виписки.

II варіант Тези.

III варіант Вільний конспект.

IV варіант Текстуальний конспект.

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЯ РІЗНІ ТКАНИНИ?

Технологія виготовлення тканин є однією з найдавніших. Протягом тисячоліть люди обробляли рослини та вовну, отримуючи текстиль. У всякому разі, ще шість тисяч років тому наші далекі предки використовували з цією метою чотири найважливіших природних волокна: льон, бавовник, шовк та вовну. Археологи довели, що ще на світанку своєї історії люди вміли вирощувати ці волокна й переробляти їх для виготовлення одягу.

Першою рослиною, з якої людство навчилося отримувати текстиль, був льон. За неоліту, що тривав протягом УІІІ-ІІІ тисячоліть до нашої ери, вже пряли і ткали тканини з льону. За п'ять тисяч років до Різдва Христового в Єгипті, у долині Нілу, виготовляли такі тканини вже за поліпшеною технологією. Потім настала черга вовни. Її почали використовувати для створення одягу теж наприкінці неоліту; мешканці багатьох давніх поселень з цією метою розводили овець та кіз. Результати археологічних розкопок дають змогу стверджувати, що за чотири тисячі років до нашої ери люди вже мали у своєму «гардеробі» ткани вівняні речі. Перші з них, схоже, з'явилися завдяки майстрам Стародавньої Месопотамії (вона лежала в долині Євфрату). А «законодавцями моди» вівняних виробів були перси. У Стародавньому Вавилоні теж вирощували овець і виготовляли з їхньої вовни тонкі та м'які на дотик тканини. Було це ще 3500 року до нашої ери.

Нарешті, люди звернули увагу і на бавовник. Перше матеріальне свідчення про створення текстильних бавовняних речей належить до тисячного року до нашої ери: саме цим роком датується знахідка археологів, які робили розкопки давнього поселення в Індії. Однак дослідники твердять, що єгиптяни користувалися бавовником ще за кілька тисяч років до того. Що ж, почекаємо нових свідчень! А ось уже з Індії купці поширили моду на бавовняний текстиль. Невдовзі цю рослину вирощували на Близькому Сході в Центральній Азії, в Китаї.

Взагалі, бавовняні тканини поставили перед дослідниками безліч питань, відповідей на які поки що не знайдено. Однією з таємниць розвитку людської цивілізації є, зокрема, те, що вирощувати бавовник, прясти його і ткати тканину з таких ниток почали майже водночас на різних континентах: в Азії та Південній Америці (у країні інків — Перу). Причому інки робили тканину такої якості та колористичного оформлення, що вона не поступається найкращим сучасним зразкам! Не менш якісними, до речі, виявилися і єгипетські тканини, датовані 2500 роком до нашої ери... Наприклад, єгиптяни обгортали мумії широкими бавовняними стрічками, щільність яких 540 ниток на один дюйм. Для порівняння: найкращі сучасні англійські тканини мають густину не більше 350 ниток на дюйм. До речі, одна зі стандартних сучасних назв бавовняного текстилю, катон, теж має давнє походження і утворилася з арабського позначення тканини цього типу.

Минали роки, і людство почало шукати нові можливості для

урізноманітнення свого гардеробу. Оскільки наші предки мали вже у своєму розпорядженні зручний, теплий і функціональний одяг, перед ними постало поняття витонченості. І тоді на арену моди вийшов шовк...

Вважається, що батьківщиною шовкових тканин є Китай. Згідно з легендою, імператриця Хен Лінг Чі, яка жила приблизно за 2600 років до нашої ери, перша відкрила шовкове волокно. Трапилося це випадково: жінка просто впустила кокон у гарячу воду, той розм'як, і нитки почали відділятися одна від одної. Тоді, можна сказати, і народилася найдавніша культура виготовлення тонких і прозорих, як повітря, тканин. І хоча більшість дослідників вважають цю історію лише легендою, шовк дійсно «народився» у Китаї чи в іншій країні Далекого Сходу приблизно за 3000 років до нашої ери. Надалі технологія виробництва постійно вдосконалювалася, і вже 1400 року до нашої ери шовкові тканини різних видів та одяг із них стали предметами повсякденного побуту.

Надалі виробництво текстилю постійно зростало. Людство створило численні барвники, навчилося прикрашати тканини малюнками та шиттям. А 1507 року відбувся переворот у технології ткацтва: Леонардо да Вінчі винайшов механічну прядку. До речі, через дев'ять років він подарував нам ще один винахід — механічну швидкісну прядку, що стала першим у світі пристроєм для безперервного прядіння! Бобинна прядка з'явилася в арсеналі текстильних машин 1533 року. Цікаво, що її винахідник, німець Йо-хим Юрген, позичив свою ідею знову-таки з ескізу да Вінчі...

1588 року розпочалася ера трикотажу: саме тоді Вільям Лін сконструював першу у світі трикотажну (в'язальну) машину. Згодом, коли пар замінив м'язову силу, виробництво тканин значно збільшилося. У кожній країні розвиток текстильного виробництва почав набирати обертів...

З кн. «Історія речей») Обговорення та аналіз.

Робота з підручником.

(Учитель може запропонувати учням виконати вправи з підручника.)

VI ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Заключна бесіда.

— Які труднощі вам довелося подолати, виконуючи завдання?

— Де можуть знадобитися ці знання?

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Зробити змішаний конспект самостійно дібраної науково-популярної статті відповідно до профілю навчання.

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЯ РІЗНІ ТКАНИНИ?

Технологія виготовлення тканин є однією з найдавніших. Протягом тисячоліть люди обробляли рослини та вовну, отримуючи текстиль. У всякому разі, ще шість тисяч років тому наші далекі предки використовували з цією метою чотири найважливіших природних волокна: льон, бавовник, шовк та вовну. Археологи довели, що ще на світанку своєї історії люди вміли вирощувати ці волокна й переробляти їх для виготовлення одягу.

Першою рослиною, з якої людство навчилося отримувати текстиль, був льон. За неоліту, що тривав протягом УПП-ІІІ тисячоліть до нашої ери, вже пряли і ткали тканини з льону. За п'ять тисяч років до Різдва Христового в Єгипті, у долині Нілу, виготовляли такі тканини вже за поліпшеною технологією. Потім настала черга вовни. Її почали використовувати для створення одягу теж наприкінці неоліту; мешканці багатьох давніх поселень з цією метою розводили овець та кіз. Результати археологічних розкопок дають змогу стверджувати, що за чотири тисячі років до нашої ери люди вже мали у своєму «гардеробі» ткани вовняні речі. Перші з них, схоже, з'явилися завдяки майстрам Стародавньої Месопотамії (вона лежала в долині Євфрату). А «законодавцями моди» вовняних виробів були перси. У Стародавньому Вавилоні теж вирощували овець і виготовляли з їхньої вовни тонкі та м'які на дотик тканини. Було це ще 3500 року до нашої ери.

Нарешті, люди звернули увагу і на бавовник. Перше матеріальне свідчення про створення текстильних бавовняних речей належить до тисячного року до нашої ери: саме цим роком датується знахідка археологів, які робили розкопки давнього поселення в Індії. Однак дослідники твердять, що єгиптяни користувалися бавовником ще за кілька тисяч років до того. Що ж, почекаємо нових свідчень! А ось уже з Індії купці поширили моду на бавовняний текстиль. Невдовзі цю рослину вирощували на Близькому Сході в Центральній Азії, в Китаї.

Взагалі, бавовняні тканини поставили перед дослідниками безліч питань, відповідей на які поки що не знайдено. Однією з таємниць розвитку людської цивілізації є, зокрема, те, що вирощувати бавовник, прясти його і ткати тканину з таких ниток почали майже водночас на різних континентах: в Азії та Південній Америці (у країні інків — Перу). Причому інки робили тканину такої якості та колористичного оформлення, що вона не поступається найкращим сучасним зразкам! Не менш якісними, до речі, виявилися і єгипетські тканини, датовані 2500 роком до нашої ери... Наприклад, єгиптяни обгортали мумії широкими бавовняними стрічками, щільність яких 540 ниток на один дюйм. Для порівняння: найкращі сучасні англійські тканини мають густину не більше 350 ниток на дюйм. До речі, одна зі стандартних сучасних назв бавовняного текстилю, коттон, теж має давнє походження і утворилася з арабського позначення тканини цього типу.

Минали роки, і людство почало шукати нові можливості для урізноманітнення свого гардеробу. Оскільки наші предки мали вже у своєму розпорядженні зручний, теплий і функціональний одяг, перед ними постало

поняття витонченості. І тоді на арену моди вийшов шовк...

Вважається, що батьківщиною шовкових тканин є Китай. Згідно з легендою, імператриця Хен Лінг Чі, яка жила приблизно за 2600 років до нашої ери, перша відкрила шовкове волокно. Трапилося це випадково: жінка просто впустила кокон у гарячу воду, той розм'як, і нитки почали відділятися одна від одної. Тоді, можна сказати, і народилася найдавніша культура виготовлення тонких і прозорих, як повітря, тканин. І хоча більшість дослідників вважають цю історію лише легендою, шовк дійсно «народився» у Китаї чи в іншій країні Далекого Сходу приблизно за 3000 років до нашої ери. Надалі технологія виробництва постійно вдосконалювалася, і вже 1400 року до нашої ери шовкові тканини різних видів та одяг із них стали предметами повсякденного побуту.

Надалі виробництво текстилю постійно зростало. Людство створило численні барвники, навчилося прикрашати тканини малюнками та шиттям. А 1507 року відбувся переворот у технології ткацтва: Леонардо да Вінчі винайшов механічну прядку. До речі, через дев'ять років він подарував нам іще один винахід — механічну швидкісну прядку, що стала першим у світі пристроєм для безперервного прядіння! Бобинна прядка з'явилася в арсеналі текстильних машин 1533 року. Цікаво, що її винахідник, німець Йо-хим Юрген, позичив свою ідею знову-таки з ескізу да Вінчі...

1588 року розпочалася ера трикотажу: саме тоді Вільям Лін сконструював першу у світі трикотажну (в'язальну) машину. Згодом, коли пар замінив м'язову силу, виробництво тканин значно збільшилося. У кожній країні розвиток текстильного виробництва почав набирати обертів...

З кн. «Історія речей»)

ПОРЯДОК РОБОТИ НАД СКЛАДАННЯМ ТЕЗ

- 1..Прочитати весь текст, якщо він невеликий, або розділ, якщо твір великий за обсягом.
- 2.Продумати зміст тексту, знайти і прослідкувати основні положення, висунуті автором.
- 3.Викласти основні авторські думки у вигляді послідовних пунктів.

ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ТЕЗ

- 1.Формулювання думок чітко й коротке, але самобутність форми повинна зберігатися, незважаючи на деяку уривчастість викладу.
- 2.Кожне положення містить у собі лише одну думку.
- 3.Можна складати тези за абзацами. Іноді одна теза може об'єднувати декілька абзаців.
- 4.Записуючи тези, нумеруємо кожен з них, пропускаємо рядок між ними, в кожній бажано виділити головне слово чи позначити логічний наголос.
- 5.Якщо твір великий, то в кінці кожної тези вказуємо номер сторінки тексту. Якщо текст невеликий за обсягом, то в кінці тез необхідно вказати джерело викладу

ПАМ'ЯТКА «ЯК СКЛАДАТИ ПЛАН, ТЕЗИ ТА КОНСПЕКТ»

- 1.Прочитати текст, визначити його тему та головну думку.
- 2.Поділити текст на логічно-сміслові частини.
- 3.Дібрати заголовок до кожної частини (вийде план).
- 4.Стисло записати тему кожної частини своїми словами чи цитати — тези).
- 5.Доповнивши тези конкретним матеріалом, фактами, цитатами, отримаємо конспект.
- 6.Складаючи план, тези, конспект, обов'язково записати автора, повну назву роботи, рік, видавництво, назву часопису, в якому її надруковано.
- 7.Виділяти в тексті розділи, параграфи, пункти.
- 8.Після кожної частини слід робити інтервал для нових нотаток.
- 9.Можна використовувати кольорові чорнила.